

Algaria

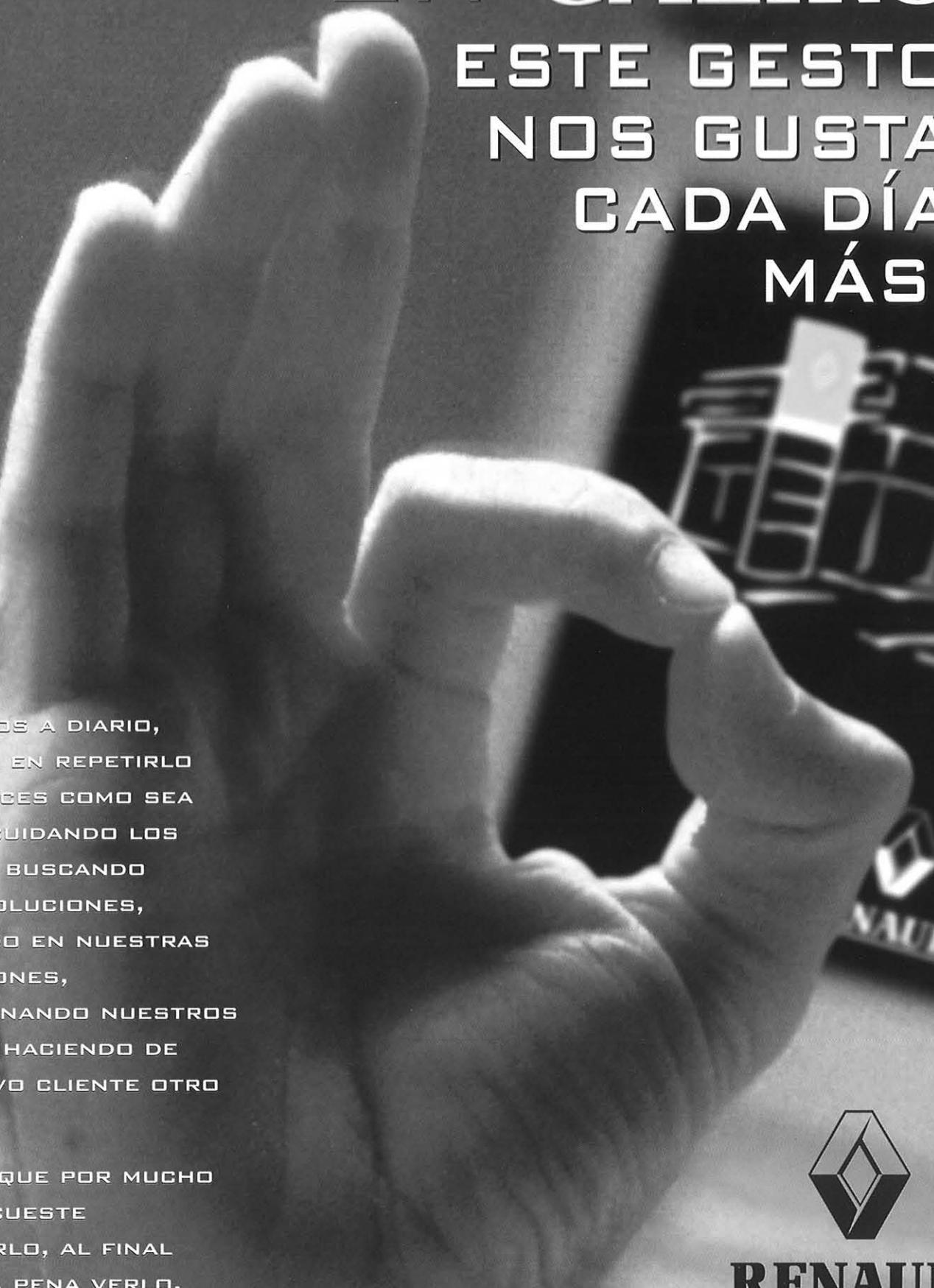
AGRUPACIÓN

FOLCLÓRICA

CANTIGAS E AGARIMOS
FUNDADA NO ANO 1921

Número 2 / Ano II Primavera 2000

**EN CAEIRO
ESTE GESTO
NOS GUSTA
CADA DÍA
MÁS.**

TRABAJAMOS A DIARIO,
PENSANDO EN REPETIRLO
TANTAS VECES COMO SEA
POSIBLE: CUIDANDO LOS
DETALLES, BUSCANDO
NUEVAS SOLUCIONES,
INVIRTIENDO EN NUESTRAS
INSTALACIONES,
PERFECCIONANDO NUESTROS
MÉTODOS, HACIENDO DE
CADA NUEVO CLIENTE OTRO
AMIGO.

SABEMOS QUE POR MUCHO
QUE NOS CUESTE
CONSEGUIRLO, AL FINAL
MERECE LA PENA VERLO.

RENAULT

CAEIRO, S.A.

Rosalía de Castro. Telf. 981 521 994. SANTIAGO
Polígono del Tambre. Telf. 981 586 444. SANTIAGO
Avda. de las Jubias, s/n. Casablanca. Telf. 981 173 262. A CORUÑA

Editorial

Xa estamos aquí de novo. O primeiro que nos sentimos na obriga de facer é da-las gracias a todos os que nos axudaron para facer realidade o segundo número de **Algalia**. Por suposto temos un agradecemento especial para as firmas comerciais que confiaron en **Algalia** e a pesares de ter algúns errores na súa publicidade continúan con nós, porque comprenden as dificultades que conleva embarcarse nun proxecto desta categoría, e asumen que se irá perfeccionando pouco a pouco. Tanto a vós como a todas as novas incorporacións, gracias.

Este ano **Algalia** continúa amosando nas súas páxinas unha doble visión da cultura tradicional galega: unha máis encamiñada á conservación, e outra que trata de adaptar á nosa sociedade elementos procedentes da tradición que nos parecen dignos de conservar. As dúas dirixidas a un igual obxectivo, evita-lo olvido da “*cultura popular de Galicia*”.

Ben, de seguido comprobaredes que temos novas seccións. A primeira é *A escola*. Nela veredes algúns aspectos da Escola de Muiñeira de Cantigas e Agarimos. Todos nós somos da opinión de que é nas escolas onde tanto rapaces como adultos poden aprender a non esquece-las súas tradicións, ademais de seren una baza moi importante de cara o futuro da cultura popular galega.

A segunda sección que incorporamos este ano é o *Debate*. Con ela agardamos mantervos informados da heteroxeneidade de opinións xurdidas arredor de determinados aspectos do folklore galego.

A derradeira incorporación é *Santiago a través do tempo*. Tendo a nosa revista o nome dunha rúa emblemática desta cidade, que menos que mostrárvola, sendo ademais quen alberga a Cantigas e Agarimos hai case un século.

E xa para rematar, só nos resta facer unha pequena observación: “A verdade somentes está no matiz”. (B. Constant).

Queridos amigos, ata o ano que ven! !

Equipo de redacción

EQUIPO DE REDACCIÓN:

Abraham Martínez González.
Ana Rodríguez Fernández.
Begoña González Otero.
Manuel Iglesias Anido. (Sopas).
Marcos Botana García.
Montserrat Rivera Crespo.
Óscar Barreiro Meijide.
Rodrigo Gómez Carballo.
Simón Díaz Muñiz.
Sonia M. Rodríguez García.

XUNTA DIRECTIVA:

Presidenta:
Mª del Carmen Rodríguez Aldemunde.
Vicepresidente:
José García-Santamarina Fuciños.
Secretaria:
Sara Gómez Lodeiros.
Tesoureiro:
José Luis Vázquez Camino.
Arquiveiro:
Juan Pereira Fuentes.

TRADUCCIÓN / corrección lingüística:
Ana Amado.

FOTOGRAFÍA
Manuel Blanco.

MAQUETACIÓN
4/Cromia S. L.

PUBLICIDADES:
Abraham Martínez González.

IMPRESIÓN
Imprenta Sampar.

CANTIGAS E AGARIMOS
Rúa Algalia de Arriba, 11-baixo.
15704 Santiago de Compostela.
Tlf: 981.58.12.57.
E-Mail: cantigas@ole.com

O equipo editorial de *Algalia* non se fai responsable das opinións reflectidas na revista. Queda prohibida a reproducción total ou parcial de calquera texto ou material gráfico aparecido nesta publicación sen cita-la súa procedencia.

Depósito legal
PO- 230/99.

ÍNDICE

1. EDITORIAL.

3. XIII CONCURSO DE BAILE E MÚSICA TRADICIONAL
CANTIGAS E AGARIMOS

O Gañadores da XIII eidición 5

4. SECCIÓN DA ESCOLA:

Pais e fillos da escola 8
Ma Soeur Bretagne 10

5. UN ARQUIVO SONORO PARA GALICIA 12

7. CANTO DE CEGO 14

9. O CONSERVATORIO DE MÚSICA TRADICIONAL DE
LALÍN. 15

10. O DESCOÑECIMENTO NA DISTANCIA 18

11. A MUIÑEIRA VELLA 20

12. OS LAMAS DE CACHEIRAS 22

13. GRANDES MÚSICOS GALEGOS 24

· Faustino Santalices 24

14. OLI XIRÁLDEZ: ARTESÁN E MÚSICO 26

15. SECCIÓN GRÁFICA: SANTIAGO A TRAVÉS DO
TEMPO 29

16. O DEBATE: A GUERRA DAS GAITAS 31

17. PASATEMPOS. 34

18. RIFA DO CONCURSO 35

19. LITERATURA POPULAR: UNHA LENDA. 36

20. SOLUCIÓN DOS PASTEMPOS E FE DE ERRATAS 37

21. OS GAÑADORES DO I CERTAME DE DEBUXO DA
ESCOLA DE MUIÑEIRA. 39

XIII CONCURSO DE BAILE E MÚSICA TRADICIONAL CANTIGAS E AGARIMOS

Os gañadores da XIII edición

FOLIXEIRAS do colexio Sagrado Corazón de A Coruña

1ª Categoría de Pandeireta

Este grupo de pandeireteiras do Colexio Sagrado Corazón das Monxas Franciscanas da Coruña está formado por rapazas con idades entre os 8 e os 13 anos. Dende hai 8 anos participan en diversos concursos celebrados en toda Galicia (Xacarandaina, Xalgarete, Padrón, Cantigas) obtendo primeiros premios consecutivos.

Teñen actuado en programas da TVG (Luar, Galicia Terra Única, Veciños) e nas festas que se celebran por toda Galicia.

Cabe destaca-la súa participación na labor de investigación e recollida de pezas que interpretan no seu repertorio.

ALIM de Estelas da Noite de Cedeira

2ª Categoría de Pandeireta

O grupo de pandeireteiras Alim creouse no ano 1991 dentro da Asociación Cultural “Estelas da Noite”. Tras unha fonda preparación, comezou a participar por toda a xeografía galega acompañando ós distintos grupos de baile tradicional da Asociación.

O traballo realizado polo profesor Xavier Díaz Carro e polas propias pandeireteiras na recollida e preparación das pezas, animounos a participar en distintos concursos, conseguindo diversos premios: Xacarandaina (anos 93, 96 e 98), Rosalía de Castro (Padrón) e Cantigas (94, 95, 96, 97 e 99).

1º Baile:

Matamá da S. C. e D. Atlántida

4º Baile:

grupo C da E.M.B.M. do Concello de Ames

Cuartetos

Tremiñado

RAMÓN MÍGUEZ MAROÑO

1º Premio Gaiteiro Solista

Naceu na Penateixa (A Gándara), no concello de Oroso en 1.981 e comezou a toca-la gaita á idade de dez anos.

O seu primeiro concurso foi no ano 1.997 na Coruña, onde acadou o 3º premio, que repetiría un ano máis tarde no mesmo concurso da Asociación Xuvenil Xacarandaina. Tamén nese ano foi finalista no concurso de Cantigas e Agarimos. Finalmente, no ano 1.999, acadou o 1º premio nesa mesma competición celebrada en Santiago no mes de xuño.

CARANICOS (Asociación Xuvenil Xacarandaina)

1ª Categoría de Baile

Esta asociación naceu no 1979 co fin de “educar para o mellor disfrute do vagar”, e divídese en 2 seccións: Grupo de Bailes Tradicionais Xacarandaina e Círculo de Actividades de Tempo Libre , contando este con 1.800 participantes de tódalas idades.

Durante o curso organízanse visitas culturais a lugares de interese etnográfico (museos, artesáns,...), conferencias, proxeccións, etc. Respecto da labor de difusión da cultura tradicional queremos salienta-lo traballo dos seus mestres que imparten clases a máis de 4.500 alumnos da provincia.

BETOQUES A do Colexio Juan Fernández Latorre
3ª Categoría de Baile

Este grupo pertencía á escola de Baile da APA Juan Fernández Latorre. Actualmente pertencen a dita escola os grupos Troqueiros, Airabella e Ripadoiro, con 35 rapaces de idades comprendidas entre os oito e os doce anos.

Estes grupos levan funcionando dende o ano 1.996 e actuaron en diversos concursos (Xacarandaina, Ames, Cerdido) e festivais folclóricos (Sada), conseguindo premios en Cerdido (1.998), no concurso de Xacarandaina (1.999), no de Ames (1.999) e no de Cantigas e Agarimos (1.997, 1.999).

a
o
v
e
l
i
a

n
e
g
r
a

- Cocina Armenia
- Embutidos, queixos e patés
- Cocina típica
- Amplia carta de Viños

San Roque, 37 981 578 052
Compostela

**MURGA
OESTAÑOTES**
Música tradicional
Sempre é Festa

☎ (981) 57 45 11

Café - Bar
a Cepa
 Tapas Variadas
Desayunos con Churros
Se atienden encargos

Algalia de Arriba, 7
Teléfono 981 58 37 92
móvil 629 93 23 24
Santiago de Compostela

allevi

SON E LUZ PARA ESPECTÁCULOS

Alfredo López Vilar e outro, S.C.

Quiroga Palacios, 55 bajo
Teléfs. (981) 58 95 08 - 58 88 42
Móvil (908) 68 24 53
15703 SANTIAGO

Comercial Santi

¡¡ TIENES QUE VERLO !!

Abierto Sábados tarde todo el año
Parking Gratuito
Pago con tarjetas de crédito

Ctra. de A Coruña Km. 58,3 - BOISACA
Tel. 981 57 18 90
15705 Santiago de Compostela

C/ Preguntoiro, 9
15891 Santiago de Compostela

Berenguela escola de música

mf *mf* *mf* *mf* *mf*
bb B = = C
violín, violonchelo, piano, guitarra, canto, coro
iniciación musical para nenos e adultos, cultura musical para adultos
armonía, análise, formas e linguaxe musical

S. *ff* *ff* *ff* *ff* *ff* *ff* *ff* *ff*
matrícula: aberto o prazo de inscripción dende o 10 de xuño
horario de secretaría: de 16,30 a 20,30
praza de Feixoo, telf.: 981 573580
Santiago de Compostela

“PAIS E FILLOS DA ESCOLA”

Un ano máis, nos meses de maio e xuño, as agrupacións folclóricas sufren a revolución dos concursos de baile e música tradicional. Monitores e membros das agrupacións preocúpanse porque todo estea listo -vestuario, instrumentos, maquillaxe, desprazamento, etcétera- co fin de que os rapaces gocen dese día. Sen embargo, o que este ano quere Algalia é transmitir-la opinión de dous persoas que viven estas datas dun xeito algo distinto: unha alumna, Carlota, e a súa nai, Ana.

ALGALIA. ¿Que pensades dos concursos de baile?

ANA. Eu creo que competir está ben para que os rapaces se coñezan entre eles, é un estímulo que teñen. Penso que toda afección se basea en chegar a unha meta, e a competición é boa porque se non abúrreste coa monotonía de estar só. Chega un momento no que dis: “Xa non bailo máis”, pero os concursos motivan ós rapaces para coller novos aires.

CARLOTÁ. A mi gústanme porque sempre o pasamos ben, e por outra banda sempre levas algo, sexa alegría ou desgusto, pero sempre algo. O mellor é poder participar.

ALGALIA. ¿Como é a relación cos outros grupos?

C. Ás veces hai demasiada tensión e competitividade pero é precisamente o que fai os concursos más emocionantes. A miúdo hai bo ambiente.

A. ¿E entre os pais?

A. Eu non manteño unha relación persoal co resto dos pais, coñecémonos de coincidir cada ano nos concursos. O que intento é manter unha relación moi correcta.

A. ¿Cambiariades algo dos concursos?

C. En principio non, só que fosen máis.

A. Eu creo que deberían facerse máis concursos. Se ós rapaces lles gusta bailar, siábería que animalosalgún xeito para que colle森 máis soltura, e os concursos son unha solución que funciona. Ademais, se un deporte se leva a grandes niveis, ¿por que non face-lo mesmo co baile tradicional?, e sobre todo agora que isto está tan en voga e os galegos estamos en tantas partes, en tantas casas culturais por todo o mundo.

Carlota e a súa nai

MIÚDO

Rúa dos Truques, 3

A. ¿Que é o mellor dun día de concurso?

C. O mellor,... non sei, a madruga(1) non; estar alí e ver como baila outra xente.

A. Que sempre a acompañei, a satisfacción que sinto cando está no escenario, a emoción se gañan algún premio, o ambiente, todo. É algo que te engancha, vaite prendendo e tes que vivilo.

A. ¿E o peor?

C. Os nervios antes de subir ó escenario.

A. Que ás veces os días de concurso coinciden con datas puntuais, con compromisos que fai que cumprir polo que eses días andas de acó para aló.

A. ¿Atopades algúha diferencia nos concursos duns anos a outros?

C. A organización, que algúns anos parece mellor ca outros.

A. Si, o mesmo que Carlota, a organización.

A. É xa para rematar, ¿que consellos dariades ós que comezan este ano a participar nestes concursos, tanto ós rapaces como ós seus pais?

C. Pois... ánimo e que non se preocupen polos nervios nin pola competición. Van estar rodeados polos seus compañeiros; a pasalo ben e que se esquezan do resto.

A. Que apoien ós seus fillos se lles gusta, porque face-lo contrario é unha bobada. Que cooperen en todo o que poídan coa agrupación e cos monitores; porque cando estás metida nunha organización, ou cooperas ou o deixas, pero non podes decir «foxe non vou porque non me apetece». Toda sociedade como Cantigas implica gardar unha disciplina, unha orde que se debe cumplir.

(1) Feito de erguerse moi cedo.

Autora: Begoña.

Botóns, pasamanerías, adornos e
accesorios para traxes rexionais, galóns
e flecos ornamentais e outros artigos
para a confección

MÁIS DE 50 ANOS Ó SEU SERVICIO

Acibecharía, 2
Teléfono 981 58 20 45 - Fax 981 57 34 47

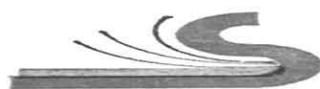
Rúa Nova de Abaixo, 1
Teléfono 981 59 02 77

Telf. 981 58 17 88
Algalia de Arriba, 34
15704 Santiago de Compostela

SUEIRO-SANTIAGO, S.L.

CORREDURÍA DE SEGUROS

Jesús Sueiro Rodríguez

Hórreo, 19 - baixo
Telf.: 981 58 55 01 - 981 58 73 79
Fax: 981 57 16 36
15702 SANTIAGO DE COMPOSTELA

Centro Telemático
de Ensino e
Orientación Laboral

E.S.O., BACHARELATO, SELECTIVO	APOIOS REFORZOS
TECNICAS DE ESTUDIO	TALLERES LECTO-ESCRITURA
CLASES DE FACULTADE	OPOSICIONES IDIOMAS
INFORMATICA INTERNET	TRABALLOS A ORDEADOR
SERVICIOS A EMPRESAS	

AVDA. ROMERO DONALLO, 9C Tfno. 981 55 35 13
15706 Santiago de Compostela

MA SOEUR BRETAGNE

Galicia, terra meiga, ten detrás dos Pirineos unha entrañable irmá, a Bretaña Francesa. Situada ó noroeste do país gascón, as súas terras, a súa costa, a súa tradición folklórica, fan que neste lugar nos lembremos da terra galega; e non só pola súa estructura e composición xeográfica, tamén polas súas xentes.

Gracias a Escola de Muiñeira de Cantigas e Agarimos, este ano tivemos a oportunidade de coñecer a dúas rapazas procedentes de alí, máis en concreto de Saint Brieue, fogar de Aurelie e de Mur de Bretagne, onde naceu Yolene.

Unha chamada de teléfono e xa está. Ás cinco da tarde quedamos no Burgo das Nacións para que nos conten da súa estancia en Galicia. Chegamos e baixamos á cafetería. Paréceme que vamos pasar unha boa e longa tarde de tertulia, e non errei.

Aurelie leva ano e medio en Santiago e Yolene arribou hai un, ámbalas dúas por medio de bolsas, para estudiar Filoloxía Hispánica na Universidade de Santiago e coñecer de preto a nosa cultura popular, para o que se inscribiron na Escola de Muiñeira de Cantigas e Agarimos.

Empezaron o curso e, a medida que ían avanzando nas clases, déronse de conta das diferencias entre o baile tradicional galego e o bretón. Aurelie cre que - o baile galego non está totalmente integrado na vosa sociedade, e unha posible causa sería que para bailar aquí tes que aprender nunha escola mentres que en Bretaña pode bailar calquera persoa porque os nosos bailes son moito más flexibles e as estruturas non son tan ríxidas coma en Galicia. - Outra cousa que bota en falta é - o contacto físico entre a xente cando bailan porque nos bailes bretóns é o más habitual. Pero o que máis añoro é a carencia de locais onde poder practicar o que vas aprendendo na escola, que en Bretaña se chaman Celtique Fest-Noz; son reunións de xente durante os fins de semán co propósito de pasar un rato xuntos e bailar.-

Aurelie na festa bretona en Santiago

EL CENTRO BRITÁNICO

- Profesores nativos cualificados e con experiencia • Grupos Reducidos
- Idades: nenos, xoves e adultos • Horario: mañá, tarde e noite
- Preparación de exames Cambrigde KET, PET, FCE, CAE, CPE, TOEFL

SANTIAGO

Rep. de El Salvador, 28 - entreplant.
C.P. 15701
Tel./Fax: 981 59 74 90

BERTAMIRÁNS

Rúa do Rueiro, 7 Baixo
C.P. 15220
Tel.: 981 88 42 91

Yolene asinete coa cabeza e tamén nos da a seu punto de vista. Para ela as maiores diferencias entre os nosos bailes tradicionais están - na alegría e na expresividade do baile galego en contraposición co bretón, e sobre todo na música, porque aquí é moi variada en canto a instrumentos: a gaita, as pandeiretas, o tambor, o acordeón, as melodías nas que se canta acompañado por pandeireta, . . . , mentres que en Bretaña o instrumento básico é a gaita escocesa.-

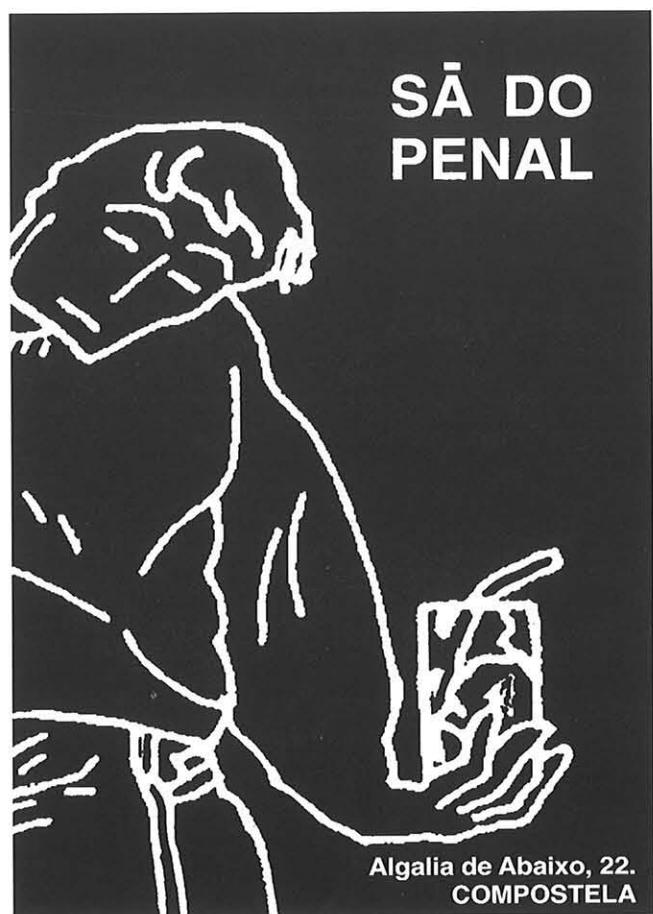
No aspecto social, coinciden nas súas impresións acerca da xente de Galicia. Consideran que - os galegos sodes xente moito más aberta e acolladora que a bretona -, e con respecto a nosa lingua, din que - o galego é falado por moita xente e defendido pola maioria para que non sexa eclipsado polo castelán, cousa que en Bretaña, moi ó noso pesar, non sucede co bretón.-

Pero non só de cultura vive o home. Hai que comer, e foi no aspecto gastronómico onde as nosas amigas bretonas atoparon algunha barreira para se integrar na vida galega. Segundo Aurelie, aquí cocinamos tódalas comidas con moito aceite e pola contra en Bretaña o elemento básico para cocinar é a manteiga. Para Yolene o máis sorprendente é a - grande cantidade de peixe que comedes e o aspecto dalgún marisco e sobre todo o do polbo. Cando vin un enteiro pareceume noxento .-

Despois dun bo anaco cambiando impresións acerca das nosas tradicións culturais, Yolene contounos que a súa cidade, Mur de Bretagne, está irmundada con Sarria e que o pouco que coñecía de Galicia antes de vir foi gracias ós galegos que van a visitar familiares e a bailar. E remata a conversa dicindo "Brétons et Galiciens, les celtes de l'année 2000". (Bretóns e Galegos, os celtas do 2000).

Despedímosnos e de camiño a Cantigas recordamos parte das experiencias vividas no Festival Intercéltico de Lorient (Bretaña), no que participamos hai dous anos e chegamos á conclusión de que temos irmáns franceses.

Autores: Marcos e Óscar.

Pianos

Órganos Electrónicos

Amplificadores

Instrumentos Típicos

Materiales Enseñanza ORFF

Instrumental Banda

Partituras

Guitarras

AUDIO
lysa

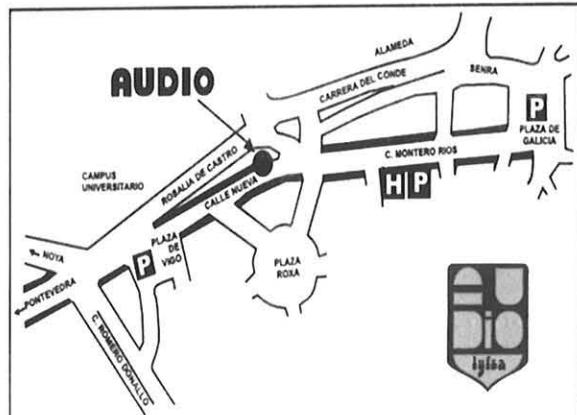
INSTRUMENTOS MUSICALES

PARTITURAS

Rúa Nova de Abaixo, 2
(Calle Nueva, 2)

Teléfono: 981 59 16 14
Telefax: 981 59 69 49

Apartado 1015
Santiago de Compostela

UN ARQUIVO SONORO PARA GALICIA

O Arquivo Sonoro de Galicia é un proxecto que nace ó abeiro do Consello da Cultura Galega, para tratar de impulsar o rescate dos materiais sonoros do noso pasado cultural. Tenta ademais se-la base para a creación dunha futura Fonoteca de Conservación, que recolla material etnográfico, musical, sociolingüístico,...con vistas a unha divulgación pública. No primeiro número de *Algalias* xa deramos conta dun primeiro encontro, o I O Son da Memoria, no que se debatiu sobre o patrimonio oral e a música popular. Con motivo da celebración, este pasado marzo, do II Son da Memoria: metodoloxías de arquivo, asondaremos algo máis no que é o Arquivo Sonoro. Este II encontro, aínda que quizabes menos relevante dende a perspectiva etnomusicolóxica e de traballo de campo, si tratou de contribuir á "sensibilización e ó diálogo entre as partes implicadas na conservación e protección do noso patrimonio oral".

¿Unha imaxe vale máis que mil palabras? Televisión, cine, máis televisión,... atrapados na grande seducción exercida pola imaxe, a moitos se nos está esquecendo aquel don que temos de pecha-los ollos e escutar. O sentimento, a intensidade, a emoción que transmite unha voz, a choiva batendo nas pedras do Obradoiro, as ondas do mar esvánendose nunha praia solitaria, un barco chegando a porto,...forman parte de nós e da nosa realidade. "Escoita....escoita e aprende", oíñelle un día a Montse Rivera falando coa gravidade de quien está a confiar o secreto motor do seu traballo. Son sons que hoxe están pero que mañá serán o noso pasado.

Nesta aldea global na que nos meteron ou nos metimos estes sons da natureza, as voces da nosa memoria histórica, a nosa música,... "son imprescindibles para definírnos como algo particular e identificado no universo". Esa era a opinión de Alfonso Vázquez-Monxardín, que o levou un día a darlle un primeiro puto ó proxecto que se deu en chamar Arquivo Sonoro de Galicia (ASG).

O programa comezou a súa andaina aló por volta do ano 92 cando atopou no Consello da Cultura Galega (CCG) a cobertura institucional e económica necesaria, ó ser un organismo de carácter consultivo e con capacidade de iniciativa perante o Goberno Autónomo Galego. Dentro do seu obxectivo de promover, divulgar e protexe-la cultura galega nos distintos eidos que componen o patrimonio cultural de Galicia, o CCG, presidido naquel momento por Figueira Valverde, tomou como seu o programa de investigación, conservación e difusión do patrimonio sonoro histórico galego, tanto no campo da cultura popular de tradición oral como nas manifestacións cultas ou musicais (música, lingua e sons).

Partindo dunha premisa esencial que Cristina Pujales Prats, coordinadora actual do ASG, define como a "sensibilización cara o patrimonio sonoro", as tres tarefas básicas do Arquivo son a recuperación, a conservación e catalogación e, nun futuro aínda non definido pero que tildan de "cercano", a divulgación.

II 'ENCONTRO O SON DA MEMORIA: METODOLOGÍAS DE ARQUIVIO'

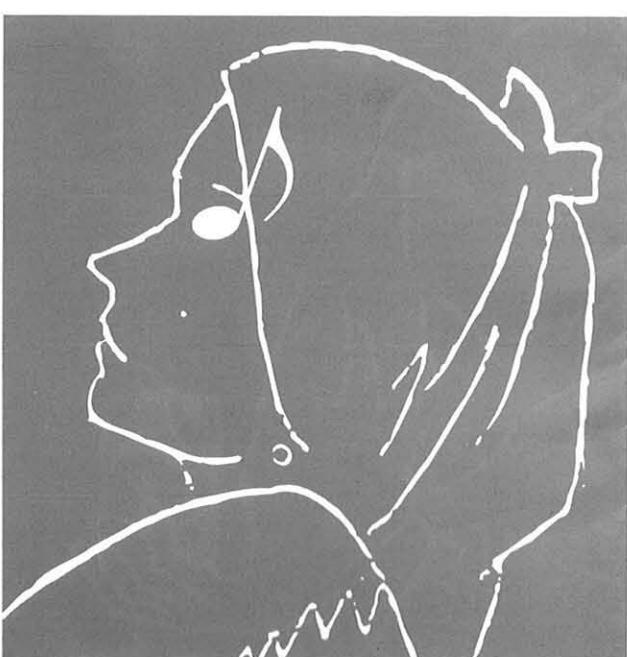
Como continuación da reflexión iniciada o pasado ano, o Arquivo Sonoro de Galicia do Consello da Cultura Galega convocou esta nova xuntanza.

¿Que hai no Arquivo Sonoro?

Alfonso Vázquez-Monxardín, un dos que puxo a primeira pedra para a elaboración dun "proxecto común" foi o encargado de dar a coñecer, nunha primeira sesión, o estado actual dos fondos sonoros de Galicia.

Nos inicios do proxecto e ata agora, Galicia, país de oralidade por excelencia, carecía dun marco legal necesario neste senso. Non existe recollida do Depósito Legal e o traballo de recuperación de materiais sonoros non ten unha concreción como actividade cara o público. Por iso recoñécelle no momento unha maior importancia ás iniciativas individuais que á acción dunha administración, tendo en conta que ata os anos noventa non existiron proxectos deste tipo. O programa do Arquivo Sonoro de Galicia leva traballando dende 1992 no seo do Consello da Cultura Galega, con sé no Pazo de Raxoi, concentrando os seus primeiros esforzos no máis urgente, a recuperación de materiais sonoros, principalmente coleccións de gravacións, que corrian o risco de perderse. En xeral, os materiais sonoros editados conservávanse, de acordo coas leis de Depósito Legal, en seccións (fonotecas) das Bibliotecas Nacionais. Pola súa banda as emisoras de radio, sobre todo RNE en España polo seu carácter de pública conservan importantísima documentación sonora.

Notables coleccións de gravacións existen tamén entre os xornalistas ó garda-las entrevistas que fan, así como antropólogos, lingüistas, etnomusicólogos, historiadores, agrupacións culturais e folclóri-

cas, institucións culturais,... pero en xeral dispersos e en distintos estados de conservación. É de aí partiu o traballo do ASG, de pretender "aglutinar todo o material sonoro que teña relación con Galicia". Para iso contaron coa axuda dunha ampla nómina de colaboradores, entes individuais e colectivos, públicos e privados, que foron os que proporcionaron a maioría dos materiais que fixo conformar os fondos. Son decenas os exemplos de colaboración na cesión de materiais inéditos ou editados. Xornalistas e persoas da cultura como Margarita Ledo Andión, Alfredo Vara, Manuel Outeiriño, Víctor Fernández Freixanes, Agustín Sixto Seco, Miguel Anxo Fernán-Vello, Carlos Casares ... e publicacións como *A Nosa Terra*, cederon principalmente entrevistas. Tamén contan con lecturas de obra donadas por Xavier Alcalá, X.M. Álvarez Cáccamo, Fernández del Riego,... e conferencias procedentes, na súa maioría, de asociacións como O Facho de A Coruña, o Ateneo de Ourense, a Fundación Penzol de Vigo. Radios, editoriais, investigadores e particulares, acaban por conformar o mapa de colaboracións dende a propia Galicia. Pero un dos grosos máis importantes do fondo conformao todo o material procedente da emigración. Este é o caso do enviado, por exemplo, polos Centros galego e de Galicia de Buenos Aires ou tamen dende o Padroado da Cultura Galega de Montevideo coa axuda da Secretaría Xeral de Relacións coas Comunidades Galegas do Exterior, que permiten salvar unha parte importante da historia da cultura galega entre os anos 1950 e 1980.

Unha das coleccións máis relevantes en canto a material etnográfico é o cedido pola profesora Dorothia Schubart. Outras institucións públicas permitiron a posta en práctica de programas como bolsas para entrevistas etnográficas en centros da terceira idade da Consellería de Sanidade, ou as bolsas para traballo de campo e edicións de materiais da Consellería de Cultura.

En canto á difusión, Vázquez-Monxardín opina que é o que xustifica socialmente a existencia desta institución cultural. Aínda non é total (todavía non se pode consultar como servicio completo de documentación). Pero coa intención de "chamar la atención sobre este tipo de patrimonio" téñense publicado xa unha serie de materiais.

Unha fonoteca ideal.

A través dos exemplos concretos dos medios de comunicación e de experiencias consolidadas da Fonoteca de Catalunya, o Centro de Documentación Musical de Andalucía e do Servicio de Partituras, Rexistros Sonoros e Audiovisuais da Biblioteca Nacional, falouse da organización, conservación e catalogación do material específico. Todos estes centros fan xa de centos de miles de entradas, o que nos fai pensar que o ASG aínda lle queda moito por andar.

Interesante foi a aportación de Beatriz Miguel de Albarracín, Directora do Centro de Documentación Musical de Andalucía, que falou da realidade etnomusicolóxica en Andalucía e a súa relación cos centros de conservación. O centro aglutina todo o relacionado coa música da Comunidade Autónoma. Estamos a falar dunha mediateca orientada cara un campo específico, a música. O ASG asemellase máis á experiencia catalana, que aglutina material sonoro de todos os ámbitos.

Todo para chegar a un debate sobre cal sería a fonoteca ideal: unha mediateca que integre imaxe, son, multimedia,...?, unha fonoteca que funcione de forma autónoma?, unha fonoteca interrelacionada cos outros centros de conservación?.

A "futura" Cidade da Cultura, da que nos reu falar a Directora Xeral de Comunicación Social, Rosanna López, parece ser a resposta, xa que tentará ubicar nun mesmo lugar todos os centros de documentación e conservación.

En relación ó baleiro legal, Carlos López Sánchez, dos Servicios Xurídicos da Sociedad General de autores, afirmou que tras recoller certa peza, facerlle certos arranxos e inscribila como tua, tes certos dereitos sobre os que queiran utilizala posteriormente, aínda que tamén fora recollida de campo por eles.

Neste segundo intento de achegar posturas faise ver que o Arquivo Sonoro de Galicia é un proxecto en consolidación, xermolo dunha futura Fonoteca de Conservación.

Autora: Ana Rodríguez.

Perfumería
Cacheda

Mª del Carmen Dapena Espíñola

República Argentina, 11
Tel.: 981 59 00 67
15701 Santiago

Don Bocata

Especialidades:

- BOCADILLOS • HAMBURGUESAS • SANWICHES
- PLATOS COMBINADOS • COMIDA PARA LLEVAR

c/ Santiago de Chile, nº1 (local 3)

981 59 37 46 - 981 59 56 11 - SANTIAGO

Bar Santiago

Tapas e Viños

Casas Novas Teléfono: 981 58 84 42

SANTIAGO de Compostela

CANTO DE CEGO

En un pueblo de Galicia
que la letra no declara
en el pasado diciembre
ha ocurrido esta desgracia

Nunca recuerda los siglos
ni las estrellas del cielo
otro hecho tan salvaje
como este triste suceso.

En una pequeña aldea
de aquella pobre montaña
hija de humildes familias
una joven habitaba.

Esta tenía relaciones
con un mozo postinero
aunque no era de lejos
habitaba en otro pueblo.

Habla con ella dos años
y cuando les dio la gana
dejó de hablar con ella
y con otra festejaba.

Pero aquella buena moza
por fortuna o por desgracia
otro mozo de su pueblo
empezó a cortejarla

Con interés verdadero
noche y día la rondaba
trataron el casamiento
como la iglesia lo manda.

Y a saberlo el otro
quiso volver a rondar
y seguir las relaciones
que tenían olvidadas

Pero aquella buena moza
sus ausencias rechazaba
por sus malos procederes
y porque no le gustaba.

Pero él con mucho afán
de convencerla trataba
y al sentirse despreciado
jugó de tomar venganza.

Tú para mí no serás
le dijo aquel infame
pero también te aseguro
que no has de ser para nadie.

La joven no le hizo caso
y el tiempo se fue pasando
hasta que un día fatal
sola se vio en sus manos.

Cogiendo leña en el monte
aquella infeliz se hallaba
cuando aquel león sangriento
sobre ella se avalanza.

Es difícil comprobar
lo que allí ha sucedido
tan sólo el cielo y la selva
del soceso son testigos

Sin temer ya la justicia
aquel hombre vengativo
porque así a sangre fría
hizo de ella lo quiso

ni escuchar los lamentos
aquel insensato ser
le arrebató la vida
de una manera cruel.

Con un sangriento cochillo
de arriba abajo la abrió
y muy tranquilo y sereno
la asadura le sacó.

La envuelve en un pañuelo
y con ella se marchó
muy tranquilo para el pueblo
aquel salvaje traidor.
Y después de anochecido
en una taberna entró,
le dice la tabernera
que le prepare la cena

llevó aquí una asadura
me la tiene que arreglar
que voy llamar un amigo
para que venga a cenar.

Y al verla la tabernera
pregunta sin vacilar
de quién es esa asadura
yo no he visto nada igual.

Pues sea de lo que quiera
contestó el criminal
usted arréglela pronto
que la queremos cenar.

Se fue a casa del novio
el que se iba a casar
con la joven que aquel infame
acababa de matar.

Tiene que venir conmigo
esta noche a cenar
y el mozo al oír esto
ya empezó a desconfiar

porque sabía que él era
de sus amores rival.
Al momento se prepara
y lo fue a acompañar

como si nada pasara
con toda tranquilidad.
Y al terminar la comida
le dijo el asesino
que ahora mal que le pese

tienes que venir conmigo.
En donde estaba el cadáver
engaño lo llevó

Conoces esta persona
sonriendo preguntó.
La mujer quien más quería,
el mozo le contestó.

Pues bien poco le querías
el criminal contestó
hace bien pocos minutos
le comiste el corazón.

Pues como la ves a ella
a te voy a poner
para que así los dos juntos
paséis la luna de miel.

Déjame echar un cigarro
te lo pido por favor
y fumando contemplando
la mujer de mi ilusión.

Puedes fumarlo tranquilo
el criminal contestó
y me das otro a mí
y fumamos los dos.

Para sacar el tabaco
echó la mano al bolsillo
en vez de sacar tabaco
le dispara varios tiros.

El criminal cayó al suelo
dando gritos de dolor
con la pistola en la mano
sin lograr su intención.

El mozo atolondrado
para el pueblo se marchó
a los vecinos del pueblo
de todo cuenta le dio.

Tabernera y otros varios
que allí los vieron cenar
a favor del pobre mozo
todos fueron declarar.

Aquí termina el relato
y este trágico suceso
que lleva la indignación
a los más remotos pueblos.

Recollido na parroquia de
Mormenteles, concello de Vilariño de
Conso (Ourense), por Manuel
Cebreiro.

O CONSERVATORIO DE MÚSICA TRADICIONAL DE LALÍN

Cando se lle fala destes tres meses de andaina, a Uxía Pedreira, unha das mentes pensantes do proxecto, profesora de canto e voz de Chouteira, éncheselle a face co sorriso da nai que fala do seu filliño. E non é para menos, a posta en marcha do conservatorio de música tradicional e folc no Concello de Lalín fainos estar a todos de noraboa. A iniciativa permite dar un paso máis no proceso de normalización dunha música e dunha cultura, máis aló do efímero boom mediático.

A idea parte de moitas voces, de moita xente que arelaba ter un conservatorio e unha escola de ensino máis regular para a aprendizaxe de música tradicional. Foi hai dous anos, na terra do Deza e a raíz dos venres-folc, da foliada e da feira das mentiras, cando as voces deixaron de ser un simple ruxe-ruxe para se alzaren como desexo manifesto e urxente. O relevo colleuno o Patronato Cultural de Lalín que, tras acepta-lo anteproxecto, puxo mentes a funcionar para que chegase a bo porto. E alí está dende

hai tres meses como unha sección do conservatorio oficial e pertencente ó Patronato.

A relación entre un e outro conservatorio é importante. Compártense aulas, pianos, docencia,... "E penso que co tempo irá a máis, xuntaranse forzas", comenta Uxía, "hai xente do conservatorio oficial que se matriculou no outro e é xente que xa ten coñecemento de solfexo, que xa parte dunha base".

As materias ofrecidas organízanse nun programa aberto onde, á parte de estudiar o que é a música tradicional herdada, tes opción de abrancar novos camiños. O que querían, e están a conseguir, é ter sempre presente unha relación entre tódalas asignaturas. Isto é, que na clase de gaita ou de canto, por exemplo, se estean ensaiando partituras simultaneamente analizadas en Teoría e método da música matrimonial. Esta materia concebiuse como clave para todo o resto. Pretenden así que, á parte de coñecer a tradición oral, os alumnos coñezan as razóns, que se fagan preguntas. "Tratamos de levar ó campo do debate e da investigación

toda esta historia da música de raíz agora que hai moita xente disposta a formarse neste ámbito", explica Uxía.

Como pulo cara a evolución, estase a traballar tamén no campo da reelaboración. "Buscamos que a xente mostre a súa creatividade", di Uxía, "tratamos de que o alumno vexa que el mesmo, coas cancións e cancioneiros que ten diante, pode interiorizalos, assimilalos como propios e reinterpretalos á súa maneira". No marco do fomento da creatividade inclúense unha serie de encontros musicais (instrumentais e vocais) nos que se dá a oportunidade de tocar cos compañeiros e probalo arte de improvisar.

Todo isto está a desenvolverse "cun carácter aberto e baixo unha apostila europeizante". Isto é, promóvese o coñecemento de non só o que está a pasar aquí, senón tamén

do que está a pasar co resto de Europa e mesmo co resto do mundo. Para iso, xa houbo posta en contacto con conservatorios irmáns como o de Gascoigne (Francia), Helsinki ou Catalunya.

Aínda que din que acaban de aterrar e que están nunha fase todavía experimental, o balance é moi positivo. Dirixido nun principio a maiores de dezaseis anos da terra do Deza, hai tamén alumnos de Ourense, Santiago, Lugo,... O prazo de matrícula tivo que alóngarse e non desbotan a posibilidade de que para o ano se amplíen as materias. "Estamos todos abraíados", sorri Uxía Castro, "o profesorado ten moita ilusión, chega cada semana con novas ideas, novas cousas por facer. E isto acábase por transmitir ó alumnado". A nós só nos queda dicir adiante e boa sorte.

Autor: Ana Rodríguez

16
o-dezaseis

• Casa de Xantar •

Rúa de San Pedro, 16
Teléfonos 981 56 48 80 • 981 57 76 33
15703 Compostela

tandy
EL SÚPER DE CASA

Cruce de Picaños, 6

Teléfono: 981 59 86 31

Santiago de Compostela

Na mouga, a tradición galega ten un espacio propio

Traxes tradicionais
libros etnográficos
música galega
instrumentos

Exposiciós
etnográficas

Confeccionamos todo
tipo de prendas:

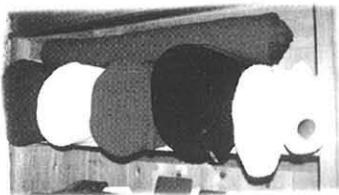
Camisas,
enguas,
cirolas,
refaixos,
mantelos,
xustillos,
dengues,
chaquetiñas,
cofias,
cantalóns,
solainas,
almillas,
chaleques
monteiras,
cuchos...

Material para vestiario

Teas:

veludos,
ESTAMENAS,
BAIETAS,
PICOTES,
BROCADOS,
PANOS,
SABAS DE LIÑO E
TEAS ANTIGAS.

aderezos:

bolas para colares,
pendentes, sapos,
pasamanería e
abelorios

complementos:

FAIXAS
FAIXAS BORDADAS
PAÑOLETAS
escarpins
medias
ZOCOS E ZOCAS

**PREZOS PARA GRUPOS
E ARTESÁNS**

RÚA XELMIREZ, 26
15704 SANTIAGO
TEL. 981 56 07 96

O DESCOÑECEMENTO DA DISTANCIA

Escribo dende o outro lado do charco, nunha pequena cidade chamada Harrison no estado de Nova Jersey, preto, pretiño do mito metropolitano que é Nova York; e tentarei describirvos cal é o coñecemento que aquí se ten do mundo do folclore, as tradicións e do traballo dos grupos de baile e música tradicional de Galicia.

Din que a distancia é o esquecemento, e en parte, hai que darlle a razón a esta afirmación porque a pesar de que nesta zona do mundo vive moita xente nacida e criada en Galicia, o descoñecemento do folclore, é dicir, baile, música, cantos da terra que os viu nacer... é, en xeral, o común denominador de todos eles.

Afortunadamente, conservaron o idioma como signo de identidade, feito bastante significativo nun país de fala e costumes anglosaxónas.

O escaso coñecemento que se ten do mundo e do traballo dos grupos de baile e música tradicional de Galicia está provocado, nunha porcentaxe moi elevada pola chegada, nun espazo de tempo relativamente curto, da Televisión Autonómica Galega que en diferentes espacios da súa programación mostra, de cando en vez, este tipo de grupos.

Este descoñecemento faise máis patente cando un se percata de que nos moitos anos de existencia dos diferentes Centros Galegos, tanto no estado de Nova Jersey como no de Nova York, o primeiro curso de baile que se impartiu na costa leste dos Estados Unidos de América foi en outubro de 1998, feito que reflicte o nulo aproveitamento das opcións de todo tipo que anualmente oferta a Secretaría Xeral para as Relacións coas Comunidades Galegas no

Alfonso Ferro Iglesias
Elena Ferro Lamela

Telf. 986 58 35 24
Móbil 689 54 56 58

36580 Merza - Vila de Cruces
(Pontevedra)

San Roque, 13 - Santiago

Cociña Caseira
e boas tapas

Queixos, patés

Embutidos
Ibéricos

E unha adega
ben surtida

Exterior, situación que coloca a estos Centros nunha clara desvantaxe se son comparados por exemplo cos diferentes Centros de Arxentina ou México os cales levan recibindo cursos de baile e gaita dende hai moito tempo. Por fortuna esta situación está cambiando.

Os grupos de baile e música dos diferentes Centros que aquí existen son os encargados de manter viva esa pequena porción de cultura tradicional que chegou ata aquí. Neste sentido, o panorama que se puxo ante os meus ollos a primeira vez que vin a este país foi desolador: bailes como "PATELAS", "REMOS", "MURADANA" ou "REDES" eran o noso pan de cada día, é dicir, tanto os bailes como a técnica individual dos bailaríns eran os mesmos que se facían en

Grupo de Cantigas en New York

Galicia 20 ou 30 anos atrás. Para min foi retroceder no tempo ata o que eu chamo a "prehistoria" do mundo do baile tradicional galego. En canto á música, a situación era a mesma, e de vestiario mellor non falar.

Non é que por aquí non pasase ningún grupo de baile tradicional galego -de feito o Ballet Galego "Rey de Viana", "Lembranzas Galegas" de Vigo ou "Aires de Dorna" de Ribeira pasaron por estes lugares-, o problema reside en que estes grupos escasamente están vinculados ó baile e música popular de Galicia, debido a que os seus repertorios están formados esencialmente por fantasías coreográficas, o que me parece a nivel persoal unha maneira de traballar tan respectable coma outra calquera. Ante todo respecto.

Foi en outubro de 1999, coa chegada de CANTIGAS E AGARIMOS, cando estas xentes viiron -seguramente moitos o fixeron por vez primeira- un auténtico grupo de baile e música tradicional galegos, é dicir, bailes e melodías extraídas da memoria popular dos avós e avoas, tamén vestiario de todo tipo,...todo.

Cantigas e Agarimos é o mellor exemplo que ata o momento cruzou o charco. Para min foi todo unha honra telos aquí, e para a xente coa que traballo actualmente foi abrírlle-los os ollos, mostrarlles como se traballa na actualidade neste sentido en Galicia, e por todo isto só me resta dicirlles "gracias".

Despois de estar case un ano facendo as Américas e coa axuda dos vídeos, discos, fotografías e publicacións, os grupos dalgúns destes centros coñecen o traballo non só de "Cantigas e Agarimos", senón tamén o de "Xacarandaina", "O Fiadeiro", "Ultreia", "Iar" ou "Brincadeira". Grupos como "Violia", "Leilía", "Rumbadeira", "Ruote" ou "Pallamallada" son un referente para estas xentes descoñecedoras das nosas raíces musicais más tradicionais.

Agora comezan a descubrir cousas novas como é a variedade instrumental (pandeireta, acordeón, clarinete ou o birimbao), o emprego en determinadas zonas da xeografía galega das castañolas, que ademais de zapatos tamén se bailaba con zocos e zocas, o mesmo sucedía coa roupa -de cotío e de gala-, e que ademais de muiñeiras tamén se bailaban jotas, maneos, ribeiranas, danzas, regueifas...

Para os grupos destes centros, e poño por exemplo á "Peña Galega-Club España" de Newark-New Jersey ou ó "Spanish-American Citizens Club of Bayonne", New Jersey, ábrese un mundo novo vinculado directamente con Galicia, amosándolle o que algún día foi unha parte da cultura tradicional dos seus devanceiros.

Queda moito traballo por facer e necesítase moito tempo, pero ¿que sería da vida sen retos deste tipo?

Con humildade e cariño
Oscar Cobos

A MUIÑEIRA VELLA

Dos distintos bailes de solto que chegaron ata os nosos días distinguimos a muiñeira vella, ribeirana ou simplemente muiñeira, maneiras nas que se fala dun mesmo ritmo de 6x8 pero cunha cadencia diferente á muiñeira común. Posteriormente a mocidade empezou a bailar outros bailes más modernos, coma os que se bailaban no resto de Galicia, más brincadeiros e apurados, ós que se lles chamou punteadas, muiñeiras punteadas ou incluso repunteadas para distinguilos das muiñeiras. Tocábase sempre coa pandeireta e co puño coa copla. As melodías eran más monótonas e repetitivas que as da punteada, e incluso as cantareas ou coplas que se botaban amosaban xeralmente unha temática más antiga, ata o punto de empregar en moitas ocasións tercetos, coplas de tres versos con asonancia nos impares.

*Ese bailador de onde é
No bailar e da ribeira
E da ribeira non é.*

*Hei cantar que estou clara
que pasei pola ribeira
Bebín a iaugha salada.*

Borneiro (Cabana de Bergantiños – A Coruña)

(Se estas coplas se cantaban nas punteadas normalmente repetíase o primeiro verso)

Aínda que temos constancia de que nalgúns lugares a muiñeira vella bailábase de tres parellas, o más habitual é que foran dúas. Normalmente bailábana os melhores bailadores do lugar, con independencia da súa idade, pero hoxe en día só a recordan os más vellos. A meirande diferencia con respecto á muiñeira "moderna" é que as mulleres non fan os mesmos puntos que os homes, senón que mentres eles saltan, elas fan unha pequena roda arrastrando os pés e sen levanta-los brazos.

En certos lugares este baile só o podía bailar un grupo de cada vez, pero noutros, bailaban varios grupos ó mesmo tempo. Cando isto sucedía, os grupos non estaban coordinados, senón que cada un facía os seus propios puntos e levaba o seu propio compás. Como curiosidade poderíamos mencionar que nos sitios onde só podía bailar un grupo de cada vez, era tal a impaciencia que había por bailar que a miúdo os outros bailadores se peleaban por quitárlle-lo posto ós que estaban bailando.

A estructura do baile é sempre a mesma e repítense dúas veces. De moitas formas os informantes explican a orde que hai que seguir. Uns din que é como se fixesemos o sinal da cruz, e outros que hai que marcar os catro puntos cardinais: norte, sur, leste e oeste. As mulleres colócanse fronte ós homes, dan todos unha volta sobre si mesmos, faise un descanso ou careo e un dos homes saca un punto que bailan entre eles, mentres as mulleres fan esa rodiña arrastrando os pés. Acaba o punto, as parellas crúzanse e volven repeti-la mesma estructura. Despois de marca-las catro posicions (catro puntos) as mulleres métense no medio dos homes e fan unha roda. Primeiro avanzan cara a diante e logo un home dá un aviso mediante un taconeado, unhas pal-

Recollida. Os Anles, 1994

Muxía, 1966

madas, etc., para cambia-lo sentido da roda e cruzar eles os brazos facendo unha aspa e colocándose as mulleres nos extremos. Fanse outros catro puntos e outra vez a roda coa que xa remata o baile.

En moitas ocasións as mulleres bailaban cunha regueifa, un molete de pan na cabeza adornado con cintas, caramelos,... o que engadía dificultade á peza. O feito de que o fixesen non estaba relacionado cos casamentos nos que de ordinario se cantaba "a regueifa" e a mellor bailadora da parroquia era elixida como madriña da regueifa, é dicir, bailaba co molete.

A muiñeira vella aínda se baila hoxe en día nalgúns das zonas da Costa da Morte, en especial nos concellos de Cabán de Bergantiños, Ponteceso, Laxe, Zas e Malpica. O tocar perviviu moito máis, xa que se empregaba en moitos lugares o mesmo ritmo e xeito de tocar para a punteada ou para a muiñeira nova. Ademais, aínda que eles mesmos non bailaron nunca a muiñeira vella, moitos homes e mulleres de concellos limítrofes a estes como Santa Comba ou Mazaricos acordan de véllela bailar ós seus antepasados.

Autores: Olga Kirk Martínez e Pablo Díaz Carro.

Doce Polainas Enteiras

silouras · arreixeira · zacira ·
timagón · tahume · liceo de noia ·

PALLAMALLADA

Grupo de Música Tradicional

BENVENIDA
de Vilanova de Arousa

Os alegres

O... Carunchao

Afa, que vai!

BRA CANTA COMO EU CANTO

PIADEIRO · BUNADAS · BELTANE

**esta noite
hai un serán**

silouras · arreixeira · zacira ·
timagón · tahume · liceo de noia ·

edicións do cumio coa MÚSICA TRADICIONAL **GALEGA**

música
edicións do cumio

Travesía de Vigo, 156 - 1º • 36206 VIGO
Teléfono: 986 266 272 • Fax: 986 250 767
ed.cumio@interbook.net • www.cumio.com

**Xistres
de Gondomar**

se Villas preto
cordada cos terrenos

ULTREIA

anitando camino

Pallamallada

Caloeiriña das Bouzas

OS LAMAS DE CACHEIRAS

As charangas ou murgas parecen ser, baixo o meu punto de vista, o enlace perdido entre o cuarteto ou quinteto tradicional e as xa coñecidas bandas de música. Eran grupos reducidos, de menor número ca unha banda de música e máis manexables, e que ademais tiñan todo tipo de ritmos que a xente demandaba nas romaríaas ás que asistían.

Neste paso intermedio entre os gaiteiros e as bandas de música establecense este tipo de formacións que gozaban, coma no caso que nos ocupa, dun grande prestixio, "dominaban a solfa e tiñan o oído agudo" xa que sempre estaban pendentes da innovación dos ritmos "de modé" debido a que formaron parte da evolución lóxica dos ritmos foráneos. A introducción dos instrumentos de viento-madeira e viento-metal neste tipo de formacións foi o paso cara a introducción de novas tendencias musicais e maior amplitud de expectativas en canto a tonalidade e execución das pezas, xa que os instrumentos propios das bandas eran quen de adornar as pezas de tal xeito que lles conferiron unha identidade propia de acordo coa personalidade do grupo que as tocaba; así atopamos o mesmo pasodoble en distintas versións segundo a formación pero cada un co seu sabor propio e con características que o diferencian, sendo adoptado como propio da formación que o tocaba.

Na transición das charangas cabe destacar a indumentaria, sendo o "Sexteto Enxebre Irmáns Lamas" de Lampai-Calo un dos poucos que conservaron o traxe tradicional: pantalón, faixa, polainas, chaleco e monteira. O resto das charangas ou murgas que eu teño constatado evolucionaron ó seu xeito de vestir: gorra de prato, pantalóns longos e chaqueta militar a xogo, chegando a poñela con camisa de picos branca a xeito do que se vestía na moda das bandas da época.

A historia dos Lamas é coma a de calquera

formación de principios de século. A vida en Luou non daba para vivir e a maioría eran albanais -polo menos o núcleo familiar máis forte-, xuntábanse de noite para recibir e dar clases de solfexo ademais de principia-los ensaios. Ben entrada a noite remataban o ensaio para pola mañá erguerse cedo e ir a traballar. O tesón que esta xente tivo para mante-la formación foi o que lle deu o prestixio do que gozaban, quizais destas historias humanas cabe destacar a de Germán que comezou a tocar cos Lamas con 13 anos.

Alá polos anos 15-20 do século pasado aparece en Lampai o xerme dunha das formacións con más sonada comarca de Compostela, o "Sexteto Enxebre Irmáns Lamas" de Lampai-Calo. Pese ó que reza na inscrición do bombo estes músicos foron naturais doutra parroquia de Luou.

A formación contou desde os seus comezos coa relación fraternal entre irmáns que compartían un mesmo gusto pola música, o tío Ramón, Pancho e maila segunda xeración dos mesmos compartiron ademais de mesa e mantel tamén moitos escenarios e corredoiras con eles, destes últimos cos que eu me entrevistei cabe destacar a contribución de José Lamas e German Lamas ámbolos dous sobriños do clan familiar, únicos reductos cos que hoxe podemos contar para que nos dean unha visión do que foi dita formación musical nos seus tempos, vaía tamén o meu agradecemento e pésame para o tío Ramón que finou pouco antes de que eu conseguira falar con el daquello que esta singular formación conservaba na hucha esquecida da súa memoria.

Pese ó que se leva dito de que este tipo de formacións facían a súa música de oído, teño constancia persoal da existencia de partituras escritas e recibidas dende Valencia, transcritas a clarinete xeral con arranxos para dita formación musical. Podo afirmar que a maioría destes mui-

A formación dos Lamas de Cacheiras

MIÑA SANTIÑA Os Irmáns Lamas

Arquivo Manuel Cabeiro

cos tiñan amplio coñecemento de solfexo impar-tindo clases ós restantes nembros da formación musical.

O "Sexteto Enxebre Irmáns Lamas" de Lampai-Calo incluíu dende sempre na súa formación dúas gaitas, clarinete, saxofón tenor o ben soprano (saxofón de pequenas dimensións afi-nado en si bemol, que foi representativo durante unha época de dito grupo musical), caixa e bombo con pratiños.

Cando o "Sexteto Enxebre Irmáns Lamas" de Lampai-Calo alcanza o cume da súa carreira artística abordounos de maneira inesperada a Guerra Civil Española, co que a formación rachou e comezou a perde-los os seus mellores efectivos, xa que eran reclamados pola patria, con tal motivo e para que a formación non se desfixese comezaron a incluir foráneos a finais da década dos 40 onde se comezou a perde-lo forte núcleo familiar, chegaron ata comezos da década dos 80 colleitando éxitos despois do período de adaptación dos foráneos, unha das súas derradeiras actuacións no festival "Música na Noite" na súa primeira edición, no cal ademais desta formación coincidiron o mellor en canto á tradición musical que se conservaba no concello de Teo, "Sexteto Enxebre Irmáns Lamas" de Lampai-Calo e mailos "Enxebres de Cacheiras" grupo tamén emblemático liderado por Manuel Landeira Cao.

Foi nesta ocasión cando se puideron escoitar ditos vestixios do pasado que agora só se conservan na memoria esquecida duns poucos privilexiados que tiveron a sorte de vivi-lo seu tempo e de gozar co mesmo.

Autor: Manuel Cabeiro Fernández "Manoliño"

Diseño en prata
Simboloxía Celte
Cerámica Galega

Rúa Sto. Domingo, 39 - Local 20 - Galería Sol
Telf. 988 255 669 - 32003 Ourense

LIVRARIA

Tora

Rua da Paz, 12
32005 Ourense (Galiza)
Tfn. e Fax (988) 250737

GRANDES MÚSICOS GALEGOS

FAUSTINO SANTALICES

O 28 de febreiro de 1956 sae do prelo de Gráfica Bao (Lugo) o primeiro tratado que sobre un instrumento popular se ten publicado en Galicia. Catro anos despois falecería o seu autor, en palabras de Ramón Cabanillas "o meirande coñecedor da nosa anterra e venerable música". Corenta anos despois ese home segue a ser un auténtico descoñecido para un galego de a pé. Trataremos nas liñas que seguen sacar do anonimato a tan venerable figura e a quen tanto se ten preocupado pola nosa música tradicional.

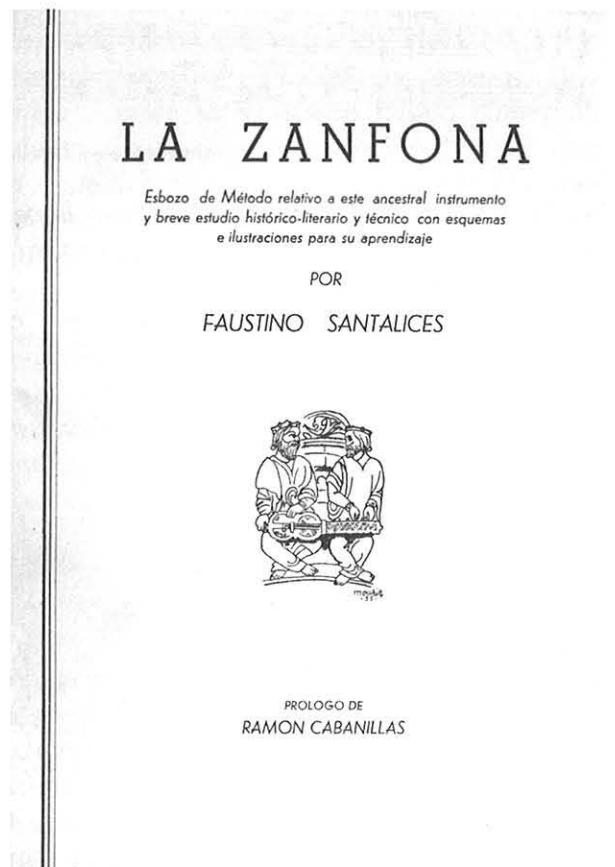
Faustino **Santalices Pérez** naceu en Bande (Ourense) o 16 de novembro de 1877. Estudia o Bacharelato en Celanova e alí aprende a toca-la gaita tendo como mestre ó Gaiteiro de Penalta, aquel a quen Curros Enríquez inmortalizou nos seus versos:

*Dendes o Lérez Lixeiro
ás veigas que o Miño esmalta
non houbo no mundo enteiro
máis arrogante gueiteiro
que o gueiteiro de Penalta.*

Del aprendeu a técnica de "tocar a dedos tapados!" e aproveitou para recoller tamén todo o seu repertorio.

Un ano antes nacera Ramón Cabanillas en Cambados (Pontevedra). Ámbolos dous coinciden en Santiago onde o estudioso do folclore musical galego estudia Dereito e forma parte da Tuna. Acabada a carreira en 1903 ingresa no Ministerio da Gobernación como funcionario. Os sucesivos ascensos levarano a Soria e logo de volta a Ourense onde casa en 1918. Terá tres fillos e un deles, tamén Faustino, será o seu acompañante coa percusión nas súas actuacións e gravacións. En 1924 será nomeado secretario do Goberno Civil de Ourense.

É agora cando a súa afición latente pola música tradicional se fai máis patente e comeza

o seu traballo de recompilación da música popular. Ó mesmo tempo ocúpase tamén do estudio dos nosos instrumentos tradicionais. Coñeceu ós mais famosos gaiteiros do seu tempo e a súa simpatía permitiulle obter deles a información necesaria para os seus traballos posteriores como artesán.

Ocupouse en estudiá-la escala, tonalidade e afinación da gaita construindo os calibres e plantillas para as gaitas en re natural (grileira), do natural e si bemol. Por estes anos (arredor de 1922) comeza a colaborar no coro ourensán "De Ruada", fundamentalmente como gaiteiro, pero interpretando tamén algunha cantiga popular acompañado da zanfona para difundi-la técnica e a historia deste instrumento para o cal compón poesías imitando os cantares de cego:

*Velliña, cangada de anos,
non teño de lerla gana,
pro hoxe quero falar
da miña vida pasada.
Cheguei o cúmio da grórea,
e foi tanta a miña fama,
que con Príncipes vivín
e c'o propio Rey moraba
cando conquistou Sevilla
Fernando o Santo pr'a España.*

Así principia o seu Romance de cego "Fala a Zanfona".

Nestes anos, acompañado de Modesto Sánchez, gaiteiro solista da coral "De Ruada", efectuará varias gravacións discográficas de varias melodías galegas.

En 1927 abandona o coro "De Ruada" e pasa a colaborar con "Os enxebres" nun importante labor de divulgación do folclore ó tempo que colaborara Jesús Guridi na súa zarzuela de ambiente galego La meiga estreada en Madrid en 1928. Por estas datas é xa consciente no proceso de degradación no que se atopa a gaita e da necesidade de recuperala zanfona e ofrécese á Escola de Artes e Oficios de Ourense para formar constructores de instrumentos. O proxecto durmirá no esquecemento ata 1952 (¡dende 1928!).

Durante a Guerra é trasladado por motivos políticos a Pontevedra e non voltará a Ourense ata 1938. Durante a mesma dedícase a construir gaitas que regalaba ós soldados galegos ó tempo que publica o folleto La gaita gallega onde explica a súa orixe, escala e afinación. Ó remate da Guerra, tamén por motivos políticos, é trasladado a Barcelona, logo pide ir a Valladolid e en 1944 acaba en Madrid onde se xubila en 1947.

Unha vez en Madrid colabora con diversas peñas e asociacións galegas tocando a gaita e a zanfona, gravará un disco e divulga en diversas publicacións os segredos da gaita e da zanfona. A partir de 1952 ve realizado o seu soño da creación dunha Escola-Taller de instrumentos de Lugo á que lle proporciona ferramentas, calibres e plantillas e forma a diversos artesáns.

Para divulga-la zanfona grava en 1953 un total de catro discos entre os que se inclúen o famoso Romance de don Gaiferos. En 1956

publica o folleto do que falabamos ó comezo La zanfona. Esbozo de Método relativo a este ancestral instrumento y breve estudio histórico-literario y técnico con esquemas e ilustraciones para su aprendizaje con prólogo do seu gran amigo Ramón Cabanillas e que constitúe o primeiro método publicado en Galicia sobre un instrumento popular e que demostrou as moitas carencias coas que contamos aínda hoxe en día en Galicia á hora de estudiar ou aprender música tradicional.

Así que xa sabedes, sirva esta lembranza dun vello libro que adorna a miña modesta biblioteca para lembrarvos a figura de Faustino Santalices e animarvos a todos a seguir fieis á aprendizaxe e difusión do folclore e á formación de nenos e nenas que serán a nosa Galicia encarnada do futuro e o noso único xeito de permanencia da nosa tradición popular.

Autor : Xoán Luis Rilo.

Artigos de Regalo
e
Artesanía Galega

Rúa do Vilar, 6
Telf.: 981 56 24 26 15705 SANTIAGO

OLI XIRÁLDEZ, ARTESÁN E MÚSICO.

Autores: Sopas e Bego.

Se despois de pasar uns minutos no taller deste redondelán me pedisen unsa breve descripción, diría que Oli Xiráldez é un devoto da requinta. Pero logo dunha hora de conversa debo recoñecer que hai moiísimo máis.

Afinado en Santa Lucía desde hai dous anos, Xesús Olímpio, Oli, leva dez anos traballando como artesán de gaitas e requintas, sacando unsas quince requintas ó ano e o dobre de gaitas, ademais de pertencer a un coñecido grupo musical galego: Chouteira.

ALGALIA. Oli, ¿como empezachas neste mundiño?

O.LI. Eu empecei a toca-la gaita tarde, no instituto de Redondela cando tiña 18 anos, alí aprendín con Juanjo Fernández. El ensinoume toda a técnica da gaita, a tocar en pechiado, a ler en oitava real, a temperar e a afina-lo ronco. Foi a persoa que máis me axudou a coñece-la gaita... e anecdoticamente, dos once alumnos que fomos ese ano, son o único que saiu gaiteiro.

Ese verán merquei un método xa que non tiña repertorio, e os primeiros temas saqueínos dun libro de gaitas de Foxo que viñan en re oitava baixa. Despois entrei no Conservatorio de Vigo, no 1988 con Xaime Estévez e dous anos máis tarde na Universidade Popular de Vigo, con Antón Corral.

A. ¿E a artesanía?

O. Aprendina na U.P.de Vigo con Corral. O primeiro ano fixen roncos, ronquetas e chillóns; a primeira gaita para o público fixe-na en 1993. Hoxe en día sigo a utilizar os calibres interiores de Corral aínda que os torneados son distintos.

A. E, ¿como e cando aparece a requinta?

O. A raíz dos meus,... Eu quería estudiar violín porque me gustaba e era un instrumento que estaba moi relacionado coa tradición popular polos cantos de cego, pero rexeitáronme coma músico. Había vinte prazas para violín e non me colleron porque segundo eles "era musicalmente xordo".

Pero eu xa estaba no conservatorio facendo gaita e quería outro instrumento, así que coa miña obstinación decidimme por outro instrumento que me gustaba, a frauta traveseira. Conseguín unsa e ó entrar na U.P. descubrín que había outras frautas traveseiras de madeira, e comecei a investigar. Para mim a requinta máis que un instrumento é un xeito de tocar: é usar unsa frauta traveseira de madeira, que a atopas en calquera parte do mundo, no terceiro rexistro. Pero ten dous máis; ¿que pasaba antes?, que para tocar con gaitas non era necesario preparalas por abaxo porque esas notas non se oían coa gaita, pero unsa frauta ten que dar esos rexistros. Por esta razón hai xente que non coincide en chamar requinta a unsa frauta traveseira de madeira.

A. Volvendo ó teu taller, o que ti fas son gaitas e requintas...

O. Si, o que me da de comer son as gaitas e o que máis me gusta son as requintas; fixen tamén algún pito e si chiamamos requinta á frauta traveseira de madeira, pois eso, en re, sol, fa, re agudo, de todo.

Os modelos das requintas sácoos máis que nada de fotos, de cousas que vou atopando, comprobando medidas e corrixindoas, buscando as que van mellor. Unsia frauta é distinta segundo sexa francesa, italiana,... e en Galicia o que máis atopo son frautas con forma francesa.

A. Segundo por este camiño, ¿cales son os materiais cos que traballas?

O Utilizo sempre madeiras de garantía; tamén probo con madeiras novas pero cando teño a garantía de que van ser mellores que o buxo. O máis cativo que trabalho é o buxo aínda que teño feito algúnsa gaita de bubinga (pao de santo rosa) pero non fabrico gaitas de buxo, só requintas porque non hai madeira suficiente para gaitas nin compensa economicamente mercar un millón de pesetas de buxo para ter que tirar máis da metade. A madeira de cocobolo é a miña preferida pero o granadillo é o que máis saco.

A. Son moi parecidas en compacto, ¿non?

O. En compacto si, pero para mim o cocobolo é máis estable que o granadillo; este sempre encolle, debe ser polo secado que leva e sempre lle hai que repasar o calibre. Ademais o cocobolo é mais doce que o granadillo.

A. Pero a xente, ¿que demanda máis?

O. O granadillo, a pesar do prezo e o pao de santo violeta que vai bastante ben.

A. ¿Con tanto tempo hai que facer un encargo?

Oli tocando no seu taller

O. Seis meses antes, tanto para unha gaita, como para unha requinta .

A. E, ¿cando aumentan máis os encargos?

O. Ben, o que sucede e que todo o mundo quere unha gaita para 'Reis e a encarga o 25 de Nadal, co cal non podo dicir outra cousa máis que a veña buscar no verán.

A. ¿Que tonalidades traballas?

O. As trece que se usan. 'Fálftame a do brillante, que non fixen e teño aí as coitelas do modelo de Corral, e a re grave porque non é un instrumento factible.

A. ¿Que opinas de vende-los teus instrumentos a tendas de música?

O. Que non o farei máis. 'Fíxeno unha vez e non me gustou a experiencia. Encárganche unha gaita ó ano, tes que facela en menos tempo do habitual e esixen como se eles fosen o teu mellor cliente e por riba non paran de machicarte para que lles sagas un desconto do 15% como mínimo, cando eles lle dobran o prezo. Por outra banda, eu teño clientes -mestres de escola, bandas de gaitas- que me encargan dez gaitas ó ano e non me esixen tratos especiais co cal creo que queda clara a miña postura.

A. ¿Que é o que distingue a Oli Xiráldez doutros artesáns de gaitas?

O. Principalmente tocar en Chouteira e despois, non sei, a miña maneira de ser, e que os calibres de Corral en do e si natural van moi ben.

A. ¿Tés algúin proxecto de cara ó futuro?

O. Presenta-lo disco e tocar todo o verán, facerme rico, deixar de traballar e facer requintas porque me apeteza, estreando unha por actuación. ¡Ja, ja, ja!... En serio, quero facer unha copia dunha requinta do Ulla se non dou convencido a dous requinteiros de alí de que as miñas requintas dan as mesmas notas. Teño un acordeón dia-tónico para restaurar; e para finais do verán facer unha páxina web.

A. ¿Artesanía por Internet?

O. Si, ben, nunca renunciei a Internet aínda que son bastante novato no tema. De feito, un rapaz de Madrid, Manuel Carro, fixo unha páxina web con artesáns de gaitas galegos na que estamos Seivane, Tónecio e mais eu entre outros. Nela están o meu teléfono, enderezo e agora tamén a miña dirección de correo electrónico.

A. E ¿funciona?

O. Teño clientela en Aragón, País Vasco e todo o Levante. Tamén recibín peticións de Europa e América pero á xente de fóra non a podo atender porque é moi complicado. Por exemplo, tiven hai pouco un pedido de Nova Celandia pero teño demasiado volume de traballo aquí como para preocuparme de como e en que estado vai chegar unha gaita a Nova Celandia. Por outra banda teño moitos encargos de Aragón, sobre todo punteiros galegos para gaitas aragonesas.

A. Ademais de artesán es membro de Chouteira, e coma músico ¿hai algo que botes en falta con respecto a anos anteriores?

O. Si, si, eu boto en falta que antes eramos menos, pero o que en realidade me preocupa é a gran falta de orixinalidade dos grupos que nacen agora.

Por exemplo, o que fai Chouteira nos seus primeiros traballos é a cousa más elemental e evidente que podiamos facer daquela: facer un grupo só con instrumentos galegos, e daquela eramos un cuarteto, pero non podiamos quedar aí porque xa había moitos cuartetos e moito mellores ca nós. Por outra banda, meu pai falábame dos cegos que ían tocando o acordeón de vila en vila e decidimos meter un no grupo, e unha voz feminina. Creo que esa foi a gran revolución de Chouteira, pasar de ser un grupo de gaitas a un grupo folk.

Hoxe hai centos de grupos, pero todos soan igual, falta orixinalidade.

A. Volvendo a ti, Oli, ¿como cambiastes ó longo destes dez anos?

O. Eu evoluciono normalmente con Chouteira. Fun evolucionando e mellorando nos instrumentos a medida que mo ía pedindo o grupo.

A. Xa para rematar, un pequeno cuestionario persoal.

- Un grupo musical: Siniestro Total.

- Un disco: Made in Japan, de Deep Purple.

- Un libro: O primeiro tomo da Espasa, para ir ó baño.

- Un programa de televisión: Impacto TV.

- Un programa de radio: Siglo XXI, de Radio 3.

- Un pasatempo: A música e o PC.

- Un lugar: Redondela ten un lugar no meu corazón.

O traballo é manual

Para poñerse en contacto co Oli, podedes chamar ó 629.421.544

A MELLOR COMPAÑIA
PARA AS SÚAS VIAxes

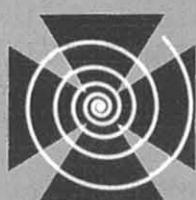
ELIXA PARA AS SÚAS VIAxes
A COMPAÑIA DE TRANSPORTES:

Y TRANSPORTES
MOSQUERA S.L.

Camballón s/n. Vila de Cruces
Pontevedra
Teléfono 986 582 481
Fax 986 582 434

Vía Diesel 17. Polígono do Tambre
Santiago de Compostela
Teléfono 981 587 124
Fax 981 565 159

DISFARMA

Distribución e Venda de productos de
Farmacia, Parafarmacia, Ortopedia e Laboratorio

Rúa Doutor Maceira, 22
15706 SANTIAGO

Telf.: 981 534 091
Fax.: 981 534 190

SANTIAGO A TRAVÉS DO TEMPOR

580 Hauser y Menet.—Madrid
SANTIAGO DE COMPOSTELA
SAN FRANCISCO

SANTIAGO A TRAVÉS DO TEMPO

34 - SANTIAGO DE COMPOSTELA. Escuela general de Veterinaria

SANTIAGO DE COMPOSTELA.
Calle de la Senra

O DEBATE: A guerra das gaitas

Autora: Ana Rodríguez.

E a loita continúa. A chamada Guerra das Gaitas segue dando que falar. *Y lo que te rondaré morena*. E é que dende hai xa más de dez anos, "puristas" e "marcianos" veñen aportando argumentos co fin de atrae-la opinión do persoal ó seu lado da fronteira. A un lado, Xosé Lois Foxo e a anovadora concepción de banda de gaitas, posta en práctica na reforma que se iniciou en Ourense e se extendeu a outras bandas de Galicia e zonas limítrofes. A outro, tódolos que ven naquilo o nacemento dun fenómeno alleo á tradición cultural e musical de Galicia. É para eles a introducción dun modelo pseudo-esco-cés na música tradicional galega.

A banda de gaitas xorde como evolución e continuación das concentracións de gaiteiros a principios do século XX. É a partir da Escola de Gaitas de Ortigueira, xermolo da Asociación de Gaiteiros Galegos, cando o concepto de banda adquire o seu sentido actual. Dende entón a concepción de banda en Galicia foi evolucionando cara dúas vertentes, polo momento, irreconciliables. Este debate, feito de declaracíons e documetos publicados por ambas partes, non é máis que a base para unha reflexión persoal, para a toma dunha decisión. Moitos xa decidimos, ¿e ti?

A guerra das gaitas

Perruquería

Garden

Home e Muller
Estética e Solarium
Horario de 9,30 a 20,00

Galerías Valle-Inclán
Telf.: 981 59 27 82
Santiago

Anil
Perruqueiros

Horario Ininterrompido

Praza de Feixoo nº 3 baixo
(Zona Rúa do Preguntoiro) Teléfono 981 56 03 77
15704 Santiago de Compostela

Perruquería
Home - Muller

BERNARDO NOGUEIRA

Avda. Vilagarcía, 6º - 1º G
Santiago de Compostela
Telf.: 981 531 636

Gaitas marcianas: "o que esquence as súas raíces perde a súa identidade" (Luis García Corral)

Os deste lado da fronteira afirman que a evolución foxiana non é máis que un invento copiado. Pensan que o proxecto musical innovador presentado por Xosé Lois Foxo para dignifica-la gaita é a implantación en Galicia dun modelo cultural alleo. Un modelo máis marcial e espectacular, as bandas escocesas. Prevén que este modelo está a troca-lo camiño evolutivo e destruí-las bases culturais da nosa música tradicional, agoirando unha colonización territorial en fase de expansión. Asemade, insinúan a existencia de motivos económicos e dirixismo político.

As mazás da discordia. Eles opinan:

1. As gaitas. Disposición dos seus elementos cambiada: ronco e ronquetas cara a arriba, forma do fol rectangular e non redondeada, rompendo unha tradición ininterrompida dende a Idade Media. Non son gaitas marciais, son gaitas "marcianas".

2. Percusión. Para eles, non galega. Nin na morfoloxía externa dos instrumentos, nin nos ritmos musicais que se lle aplican ás pezas, nin no xeito e técnica de execución, nin no són final resultante.

3. Vestimenta. De estética escocesa e con frouxas bases iconográficas.

4. Estética. Non inspirada na tradición galega, nin orixinal, senón inspirada noutras culturas de corte militar tanto no xeito de formar e desfilar como de tocar, collar o instrumento, inicios e finais das pezas,...

O último chanzo evolutivo: "Todos temos lugar na aldea global" (Xohán Manuel Xil Páxaro)

Opinan que non todos teñen que face-lo mesmo. Dentro da evolución da música galega, as bandas de gaitas serían o último paso da escala evolutiva. Responden ós anteriores disculpando os traumas e ruptura de esquemas que xeran os cambios e novidades. Nos seus argumentos van facer sempre unha distinción entre agrupacións folclóricas galegas e bandas de gaitas (non se pode mestura-lo touciño coa velocidade, di a oposición).

As mazás da discordia. Eles opinan:

1. As gaitas. As gaitas que usan non son, ó seu entender, escocesas; son gaitas galegas con versión para banda (gaitas marciais).

2. Percusión. O tamboril galego apenas dirifire do tamboril asturiano, castellano, napolitano, tirolés, ucraíno,... pero vai ven para agrupacións folclóricas galegas. Nembargantes existe unha percusión deseñada para bandas de gaitas que lle é máis propia có tamboril.

3. Vestimenta. As bandas de gaitas non deben medirse con conceptos de agrupacións folclóricas, pois non pertencen a este grupo. Non é unha falda escocesa, é un pantalón da transición entre o saio e o pantalón napoleónico.

4. Estética. A presentación dunha banda de gaitas non debe ser a mesma cá dunha agrupación. As bandas de gaitas insípiranse nunha imaxe disciplinada a tódolos niveis estéticos (vestimenta, expresión, comportamento do grupo,...)

**Trabajamos con todo tipo
de naturaleza desde 1689.
Especialmente
con la humana.**

Motosierras.

Trimmys y
desbrozadoras.

Riders, tractores y
cortacéspedes.

**Husqvarna. Líder mundial en productos profesionales
para bosque y jardín. Pensados para usted.**

Nuestros productos están desarrollados para usuarios profesionales y consumidores exigentes. Así, los productos Husqvarna son duraderos y fiables, construidos con un énfasis especial en el manejo y mantenimiento sencillos. La seguridad y el medio ambiente son elementos prioritarios, que convierten a Husqvarna en líder en el cuidado especializado de bosques y jardines.

 Husqvarna
www.husqvarna.com

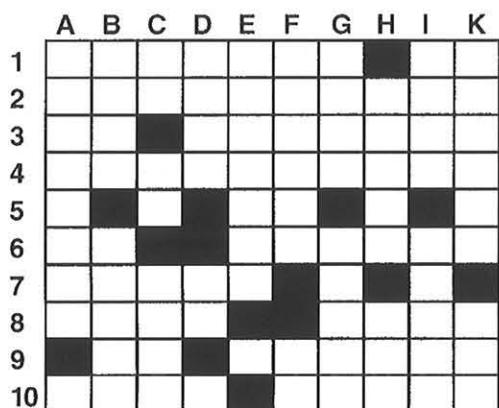
DISTRIBUIDOR OFICIAL

MAQUINARIA CASALONGA, S. L.

Tel. 981 54 87 32 • Casalonga 10 • CALO • TEO • A Coruña

PASATEMPOS

ENCRUCILLADO

TABOLEIRO

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60

1. _____
20 49 28 5 18 43 59

2. _____
17 41 14 53 7 10 24

3. _____
34 32 9 4 50

4. _____
29 44 26 21

5. _____
55 38 25 57 12

6. _____
56 27 8 2 54

7. _____
45 58 51 19

8. _____
35 46 36 48 60

9. _____
40 47 6 37 39 8 23

10. _____
11 16 15 1

11. _____
2 31

1. Chover moi forte e en abundancia.

2. Transtorno mental grave polo que se perde a razón.

3. Cada unha das partes que limitan a boca.

4. Así sexa.

5. Mallas que se empregan para pescar.

6. Signo que eleva nun semiton o son da nota que está aúa dereita.

7. Sen sentido.

8. País asiático onde as vacas son sagradas.

9. Misa ou pregaria polos defuntos.

10. Dous donuts.

11. Sociedade deportiva.

Clave: Oficio; os que fan as albardas

TOLDOS
C/ MESTELA
S. COOP. LDA.

Os Toldeiros de Sempre

Vía Ptolomeo, 13 - Polígono do Tambre
Tlf.: 981 56 30 62
Fax: 981 57 73 03
SANTIAGO

Rúa do Vilar, 24-26 Teléfono 981 58 10 55
SANTIAGO DE COMPOSTELA

CONCHEIROS
CENTRO MÉDICO - PSICOTÉCNICO
CERTIFICADOS MÉDICOS
Para os permisos de conducir e armas

HORARIO: De Luns a Venres de 10 a 1,30 e de 4 a 7
Sábados de 10 a 1

Concheiros, 36-38 1º C
Teléfono 981 58 11 53
15703 SANTIAGO DE COMPOSTELA

Cervecería
platos combinados
Raciones
Hamburguesería
Bocadillos

Galeón

Alfredo Brañas, 33 - Santiago de Compostela
Telf. 981 59 90 17

PX

**PAPELERÍA e HÍPER
XAQUIN**

Prensa e revistas
Material de oficina e agasallo

Rúa Nova de Abaixo, 10-16
Teléfono e Fax 981 59 94 51
Teléfono 981 59 54 87

SANTIAGO

XIV CONCURSO DE BAILE E MÚSICA TRADICIONAL CANTIGAS E AGARIMOS

	1ª Categoría	2ª Categoría	3ª Categoría	4ª Categoría
Baile				
Pandeireta				
Cuartetos Tradicionais				
Gaiteiro Solista				

Nome e Apellidos: _____
Teléfono de contacto: _____

Cubre o recadro cos nomes dos que pensas que serán gañadores (non esquezas poñe-los teus datos) e depositalo no buzón que atoparás na taquilla; entre os acertantes sortearemos un lote de discos,

UNHA LENDA.

Gracias á tradición oral, chegaron a nós, ademáis de cantigas, romances, ditos, refráns e adiviñas, os contos e as lendas. As historias que os velloz contan están cheas de maxia, e feitos que moitas veces nos fan dubiadar anque saibamos que non poden ocorrer. ¿Ou si? Sexa como sexa, este ano queremos contarvos do que din que ocorriu na fonte Pormás, na freguesía de Castañeda, en Arzúa.

Hai algúns anos a xente que pasaba polo camiño da fonte ollaba á beira duns grandes outeiros unha cheia de figuras que aparecían de moi diferentes xeitos e desaparecían tan axiña como tencionasen ollar de perto somellantes figuras. Os velloz aseguraban que todos aqueles enredos que aparecían eran encantos cuia morada abrangía grandes pazos soterrados cheos de riqueza. As figuras que aparecían eran de todas as clases e para desencantalas precisaban xente de moito valor e inocente, non podían estremecer ante ningún encanto que rebulisen na súa beira. Ficar quietos e calados sen arrepiarse nunca, era o primeiro paso para conquerir o ouro soterrado.

Únha noite foron un vello e un rapaz para sacar os encantos que moraban perto do penedo. Chegaron á beira da fonte i escomenzou o vello a ler no libro máxico de San Cibrán. Sen ollar para ningures, cando xa levaba a metade lida, apareceu un xigante vestido de militar, moi outo e cunha enorme espada pendurada do cinto. Sentiuse un fungido de vento lonxano e o xigante empuñando a espada, zorregou con ela nunha peneda fendéndoa pola metada. O rapaz ollou para o burato e veu un fatale de santiños de ouro; achegouse a eles, e collendo un por un brazo gritou:

- ¡Ai Xesús, cantas cousas!

No intre de falar pechouse de novo a peneda facendo un enorme bruído; o rapaz, tirou polo brazo con todas as súas forzas, pero a peneda fendeu o santo polo hombro, e co impulso o rapaz caeu de cíu na fonte.

O día seguinte, o vello e o rapaz foron a Santiago e venderon o brazo do santo nunha xoiería. O xoieiro preguntoulles de onde sacaran tal cousa, pero cando trataron de respostar, ningún dos dous foi quen de facelo xa que de súpeto, enmudeceron.

O rapaz e o vello voltaron a Castañeda ricos e mudos, e do xoieiro só se soubo que ingresou nun manicomio despois duns estranos episodois nos que el aseguraba que o brazo de ouro estaba vivo.

As figuras deixaron de aparecer na beira da fonte Pormás, pero moitos din que o tesouro segue alí escondido.

Comienza cuando quieras

ÁREA INFORMÁTICA

- Técnico en Microinformática Empresarial
- Analista Programador en Visual Basic
- Internet y Edición de Páginas Web
- Windows 98, Word, Excel, Access, PowerPoint...

A la hora que quieras

ÁREA DE DISEÑO GRÁFICO

- Diseño Gráfico Publicitario
- Diseño Técnico y Animación 3D
- Multimedía y Videoproducción
- Autocad 14, MicroStation, Macromedia Director, Animator Studio, Photoshop, Corel Draw, PhotoPaint, PageMaker, Adobe Premiere...

En el nivel que necesites

ÁREA GESTIÓN EMPRESARIAL

- Secretariado de Dirección
- Administrativo Informático
- Técnico Contable. Ordenografía.
- Facturación y Almacén, Nóminas y S.S. ContraPlus, Prácticas de Oficina, Cálculo...

Y con tu propio nivel de aprendizaje

Fray Rosendo Salvado
Nº2 Bajo
Tel. 981 553 084
E-mail. Systemsc@teleline.es

CARRERAS TÉCNICAS Y CURSOS
CON DIPLOMATURAS POR LA
UNIVERSIDAD DE CAMBRIDGE (U.C.L.E.S)

ENSEÑANZA MULTIMEDIA

academia logos

• todo es cuestión de método •

PRUEVAS ACCESO MAYORES 25 AÑOS

E.S.O - B.U.P - C.O.U

CURSOS INTENSIVOS DE VERANO

● Bachillerato	Selectividad	●
● Universidad	Oposiciones	●

● 15706 SANTIAGO DE COMPOSTELA ●

Santiago de Chile, 13 (Galerías Zafiro) República Argentina, 38-1º

981 591 077 • 981 592 334

Solución de pasatempos:

1. ENCRUCILLADO.

Horizontais: 1. Foliada. Im. 2. Identidade. 3. Ar. Cuartel. 4. Desarborar. 5. Ur. 6. Ir. Xanzas. 7. Ronco. 8. Aros. Zoco. 9. Re. Troles. 10. Folk. Ananá.

Verticais: A. Fiadeira. B. Orde. Rorró. C. Le. Si. Noel. D. Inca. Cs. E. Aturuxo. F. Diabra. Ra. G. Adro. Nazón. H. Atroz. Ola. I. Idea. Arcén. K. Melros. Osa.

2. TABOLEIRO.

1. Arroiar. 2. Loucura. 3. Beizo. 4. Amén. 5. Redes. 6. Díese. 7. Eiez. 8. India. 9. Requiem. 10. Oito. 11. SD.

Clave: Albardeiros.

ACLARACIONES

O autor do artigo "Verdade e Fantasía no Traxe Tradicional Galego" publicado no anterior número de Algalia é Aleixandre Regueiro

Productos Biolóxicos

O TRIÁNGULO DAS VERDURAS

Alex Regueiro Modisto

Rúa Doutor Maceira, 8-3ºA
(tras Hotel Peregrino)
Santiago de Compostela
981 520 807

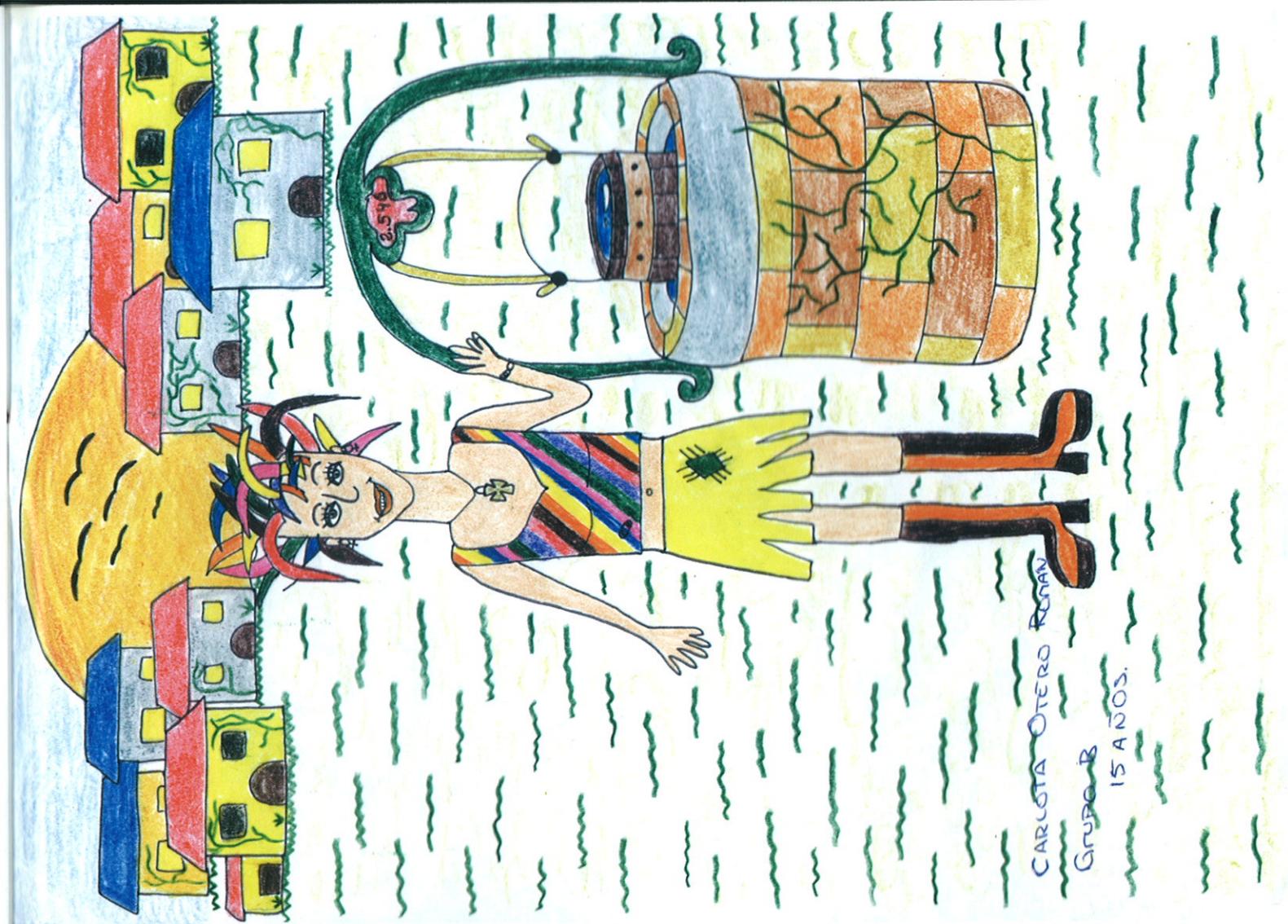

Laminox S.L.

CONSTRUCCIÓN METÁLICAS

Cerrajería artística
Aceiro inoxidable
Traballos de torno
Mobiliario clínico
Soldaduras de aluminio

R/ Costa de Santa Isabel, 21 Teléfono 981 57 33 12
15705 Santiago de Compostela

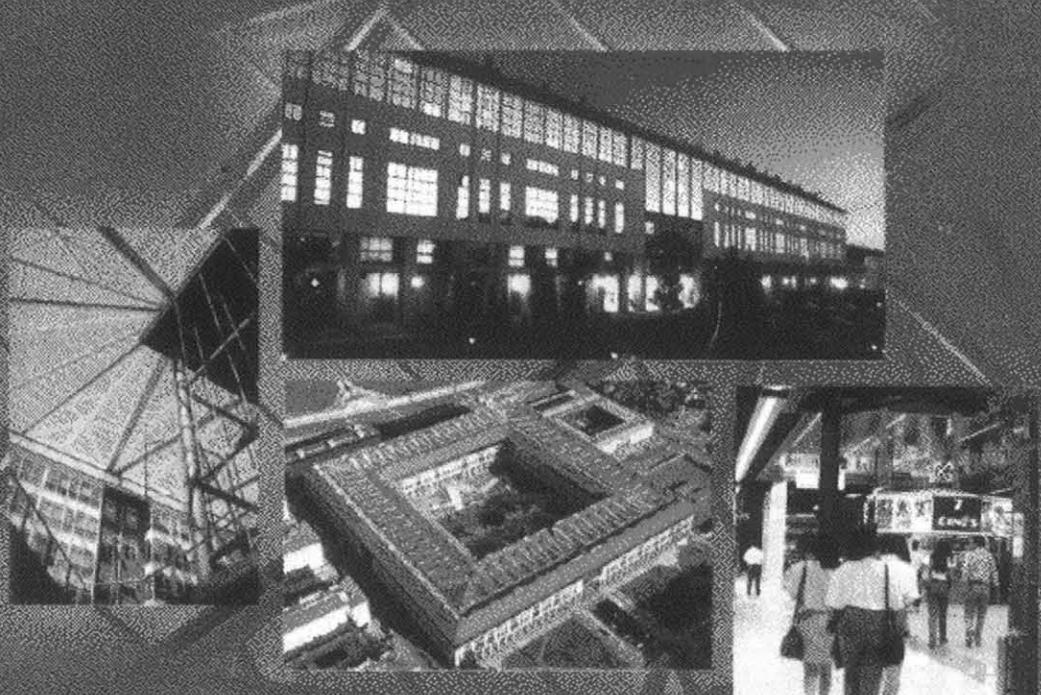
CAROLINA OTERO RODRIGUEZ
Grupo B
15 AÑOS.

ESTRATEGIAS SUSTENTABLES

Silvana Páteccia Urdaneta
Grupo Tercero
13 años

 www.acentral.com

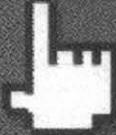

Area Central CENTRO COMERCIAL

Polígono de Fontiñas - Santiago de Compostela

Telf 981 560 845

Compra, pasea, disfruta.
Encontrarás...
todo un mundo.

Utiliza las ventajas
que te ofrece
la tarjeta
Area Central
Mastercard

Centro Comercial
Restaurantes
Cine
Banco
Parking
Abierto Es.
10:00 a 22:00 h.